

TÜRK EĞİTİM TARİHİ İÇİN BİR NOT: İLK VE ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA TARİHİN SUNUMU

Öz: Bireylerin öğrenme biçimlerini etkileyen önemli faktörlerden biri de ders kitaplarıdır. Herkes için her yer de ve her zaman kolay ulaşılabilir olmalarından dolayı temel kaynak olarak öne çıkmaktadırlar. Ayrıca eğitim öğretim faaliyetlerinin odak noktasında olan ders kitapları hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle verilen konuların sunum biçimi, bireyleri etkin olarak dersin içerisine sokabilecek durumda olmalıdır. İlk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihin sunumunun incelenmesi amacıyla yürütülen bu çalışmada doküman incelemesinden yararlanılmıştır. 2023-2024 eğitim öğretim yılı Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca ilk ve ortaokullarda okutulan 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları bu çalışmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında; 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları; tarihî kişi, tarihî mekân (camiî, kale, saray, şehitlik, anıt, kervansaray, mağara, arkeolojik sit alanı vb.), tarihî olay, tarihî görsel (fotoğraf, gravür, temsili resim, minyatür, karikatür vb.) ve tarih (kronoloji bilgisi) dikkate alınarak incelenmiş böylece sosyal bilgiler ders kitaplarının tarih bilimi açısından genel çerçevesinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Ders Kitapları, Tarih, Tarih Öğretimi.

A Note for The History of Turkish Education: The Presentation of History in Social Studies Textbooks of Elementary and Secondary Schools

Abstract: Textbooks are one of the important factors affecting the learning styles of individuals. They stand out as basic resources because they are easily accessible and available everywhere for everyone. In addition, textbooks which are at the focal point of educational activities are of great importance for both teachers and students. For this reason, the way in which the subjects are presented should be such that individuals can be actively involved in the lesson. In this study, document analysis was used to analyze the presentation of history in elementary and secondary school social studies textbooks. The 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks taught in primary and secondary schools in the 2023-2024 academic year by the Ministry of National Education, Board of Education formed the data source of this study. The data obtained were analyzed with descriptive analysis method. Within the scope of the study, the 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks were analyzed by considering historical person, historical place (mosque, castle, palace, martyrdom, monument, caravanserai, cave, archaeological site, and etc.), historical event, historical visual (photograph, engraving, representational picture, miniature, cartoon, and etc.) and history (chronology), thus it was aimed to reveal the general structure of social studies textbooks in terms of historical science.

Keywords: Social Studies Textbooks, History, History Teaching.

TÜRK LÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKOLOGY RESEARCH
55. SAYI / VOLUME
2024-BAHAR / SPRING

Sorumlu Yazar Corresponding Author

Dr. Kadir Can ERBUDAK

ÖSYM Başkanlığı
Ankara

kadircanerbudak@windowslive.com
ORCID: 0000-0003-4595-1179

Gönderim Tarihi

Received
13.11.2023

Kabul Tarihi

Accepted
08.05.2024

Atf

Citation

Erbudak, Kadir Can. "Türk Eğitim Tarihi İçin Bir Not: İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Tarihin Sunumu." *Türklük Bilimi Araştırmaları*, no. 55, 2024, ss. 87-109.

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

Giriş

Günümüzde yaşanan teknolojik ve bilimsel gelişmeler bilginin üretimini arttırmış bu durumda eğitim öğretim anlayışında önemli değişimler meydana getirmiştir. Öğretmen'in merkezde olduğu, kapalı bir iletişim sürecinin egemen olduğu geleneksel yöntemlerden ziyade birey merkezli ve bireyin yaparak yaşayarak öğrenme faaliyetinin odağında olduğu çağdaş anlayışlar eğitim öğretim sürecinin vazgeçilmez unsuru hâline gelmiştir. Yaşanan bu gelişmeler bilginin üretim ve tüketimine etki ederken bilgilerin bireylere nasıl ve ne şekilde sunulması gerektiği sorununu da beraberinde getirmiştir.

Günümüz çağdaş eğitim anlayışlarının geldiği son durum göz önüne alındığında, ders kitapları daha basit ve modası geçmiş olarak görünse de eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi hususunda önemli misyonlar üstlenmektedir. Ders kitaplarındaki bu özel durum birey ve sınıf düzeyine özgü olmalarından kaynaklanmaktadır. Ders kitabının yazıldığı alanla ilgili düzey ve yaş grubuna özel beceri ve durumlar dikkate alınarak oluşturulması ders kitaplarının etkisini ve önemini arttırmaktadır. Ders kitaplarının bir diğer önemi de oluşturulduğu alanla ilgili bireyde bilişsel, duyuşsal olarak ilk algı ve yaklaşımı oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Eğitim öğretim sürecinde ders kitapları, gelişen ve çeşitlenen şartlara rağmen yapısında öğretim programındaki içeriği sistematik olarak barındırması nedeniyle özel bir materyal olarak kabul edilmektedir (Demircioğlu 134-135; Ertürk ve Güler 65; Kolaç 107). Bireyler için ders kitapları rehber niteliğindedir çünkü kazandıracak yapının bir arada yani sistematik olarak toplu şekilde sunulduğu bir yapı ekseninde şekillendirilmektedirler (Özkan ve Tutkun 373). Ders kitapları bireyler için zaman ve mekândan bağımsız yararlanılabilecek, ulaşılabilir, ekonomik ve sistematik ders araçlarıdır (Çar 17; Tural 32; Ulu-Kalın 1). Ders kitaplarıyla bireyler kendi öğrenme hızına ve tarzına göre eğitim öğretim faaliyetinde bulunabilmektedirler (Baş ve İnan-Yıldız 140-141; Mazlum ve Mazlum 3).

Ders kitapları, öğretim programları temel alınarak uzman kişiler tarafından oluşturulmuş, incelenip onaylanan ders araçlarıdır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Türkiye'de ders kitabı hazırlama, hazırlatma, denetleme ve onaylama iş ve işlemlerini yürüten kurumdur. Kurul hazırlanan ders kitaplarını incelerken dört temel kriter üzerinden hareket etmektedir. Bunlar; “anayasa ve mevzuata uygunluk yönünden yapılacak incelemede değerlendirmeye esas kriterler, bilimsel olarak yeterlilik, içeriğin eğitim ve öğretim programının kapsamını ve kazanımları karşılama yeterliliği ve görsel tasarımın ve içerik tasarımının öğrenmeyi destekleyecek nitelikte olması ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğu” şeklindedir (TTKB 6-26). Ders kitapları, öğretim programındaki amaçlar, hedef davranışlar, ölçme ve değerlendirme durumları, içerikler ve öğrenme faaliyetine katılma durumları ile hem öğretmen hem de öğrenci açısından eğitim faaliyetinin sürdürülmesine olanak sağlamaktadır (Kılıç ve Seven 25) Bu bağlamda ders kitapları, öğretim programının içerdiği

yapıyı öğretmen ile öğrenci arasında ortak paydada buluşturan bir yapıya sahiptir. Genel olarak ders kitapları özelde ise sosyal bilgiler ders kitapları resmî ideolojinin yazılı ve görsel olarak bireylere aktarımını sağlamaktadır. Devletlerin oluşturmak istediği istendik vatandaşlar eğitim öğretim sürecinde ders kitapları aracılığıyla şekillendirilmektedir (Özsezer ve Özkul 146).

Sosyal bilgiler dersi, gelişip değişen dünya şartlarında bilgi temelli kararlar alır, problem çözmeyi bilen bireyler yetiştirmek amacıyla beşerî ve sosyal bilimlerin yöntemlerini harmanlayıp kullanır (Öztürk 4). İlk ve ortaokullarda sosyal bilgiler dersi kapsamında tarih öğretimi yapılmaktadır (Demircioğlu 1). Sosyal bilgiler dersleriyle bireylerin, tarih bilimini ve tarih biliminin içeriğini öğrenmeleri beklenmektedir. Bu kimi zaman tarihî bir olay, kimi zaman tarihî bir kişi kimi zamanda salt bir kronolojik bilgiden ibaret olabilmektedir. Sosyal bilgiler ve tarih kavramları incelendiğinde, bu kavramların birbirleriyle sıkı bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler ve tarihi kapsayan bir kavram olan sosyal bilimler ise; birey-birey, birey-toplum ve birey-doğal çevre ilişkisini sistematik olarak incelemeyi amaçlayan, kendine özgü bilimsel yöntemler kullanarak bilgiler elde eden bir çalışma alanıdır (Demircioğlu 8).

Sosyal bilgiler, bireylerin çevrelerini ve dünyalarını tanımları, anlamlandırılmaları ve yapılandırılmaları için ilgili diğer bilimlerin araştırma yöntemleri ve yapısından yararlanarak globalleşen dünyada hayat ile ilgili vatandaşlık yeterlikleriyle donatılmış, eleştiren, problem çözen ve etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir ilk ve ortaokul dersi (Doğanay 17). Bu anlamda sosyal bilgilerin disiplinlerarası yapısını oluşturan bilimlerden biri de tarihtir.

Tarih, toplum ve bireylerin belleğini oluşturur, devletlerin varlıklarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için öğretimine özel önem verilmesi gereken bir disiplindir. Geçmişle bağlantısı olmayan devletlerde işte tam bu yüzden bir tarih yaratma çabası içerisindeyler (Köstüklü 3-4). Tarih ile birlikte vatandaşlık yeterlilikleri kazandırılır, devlet, bayrak, millet gibi kavramlarının önemi kavranır ve geçmişten gelen hak ve sorumluluklar öğrenilir. Ayrıca geçmiş ve gelecek bir arada değerlendirilerek kronolojik, bilimsel, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri geliştirilir. Değişim ve sürekliliği algılama, tarihsel analiz-yorum ve neden-sonuç becerilerinin de gelişimine katkı sağlar (Ata 83; Demircioğlu ve Tokdemir 69; MEB 12).

Sosyal bilgiler derslerinde tarihin öğretilmesinde en çok başvurulan materyallerden biri de ders kitaplarıdır. Ders kitapları özellikle bilginin elde edilmesi, yapılandırılması, çözümlenmesi ve işe koşulması açısından etkili yollar sunmaktadır (Ekinci-Çelikpazu ve Aktaş 416). Sosyal bilgilerin bireylere öğretilmesinde; “Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri, farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki

benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları, insan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik ve cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçteki seyrini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri” etkili olmuştur (MEB 8). Bu işlevler ilk ve ortaokul düzeyinde sosyal bilgiler dersi özelinde diğer sosyal bilimlerle birlikte ortak anlayış çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu çerçeveye bireylere eğitim kurumlarında ders kitapları aracılığıyla sunulmaktadır. Sosyal bilgiler çok disiplin bir anlayışla oluşturulmuştur. Dolayısıyla sosyal bilgilerin işlevlerinin sadece ders kitapları aracılığıyla aktarılması tarih biliminin doğasına ve yapısına uygun değildir. Ders kitapları devlet özelinde bireylere dağıtıldığı ve ulaşılabilirliği nedeniyle bireylerin elinin altında olan materyallerdendir. Ders kitaplarında kazandırılması ön görülen bilgilerin eksiksiz ve tartışmasız olması gerekmektedir. Özellikle geçmişini öğrenip geleceğe yön vermede, etkin, üretken, problem çözen, duyarlı, vatansever yurttaşlar yetiştirmeyi amaçlayan sosyal bilgiler derslerine ait bir kitabın da üst düzey nitelikler taşıması gerekmektedir (Önal ve Kaya 22-23; Karagozöğlü 3-6).

Sosyal bilgiler ders kitaplarıyla ilgili alanyazında birçok çalışma bulunmaktadır. Üztemur vd (45), sosyal bilgiler ders kitaplarında müzeler ve tarihî mekânların kullanımı ile ilgili bir çalışma yürütmüşlerdir. Dolmaz ve Metin (92), sosyal bilgiler ders kitaplarında tarih bilimin ne sıklıkla yer aldığı kazanımların ne kadar uygun olduğu ve tarih bilimiyle öğrencilere kazandırılmak istenen beceri ve değerlerin neler olduğunu araştırmışlardır. Ulu- Kalın (333), 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan Türk-İslam bilim insanlarının ders kitabında yer alma durumlarını ortaya koymuştur. Memişoğlu ve Karacabey (95), sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel kullanımının ne düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Bektaş-Öztaşkın ve Üngör (4), sosyal bilgiler ders kitapları kapsamında Eski Çağ Tarihi konusu ve bilincini ele almışlardır. Akay-Şahin ve Açıkalin (97), kadın şahsiyetlerin tarih ve sosyal bilimler ders kitaplarındaki nasıl ele alınıp ortaya konulduğu tespit etmişlerdir. Topçu ve Karatekin (2130), bilim insanlarına ve çalışmalarına sosyal bilgiler ders kitaplarında ne ölçüde yer verildiği tespit etmişlerdir. Gülersoy (9), 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarını farklı özellikler açısından incelemiş ve eğitsel, görsel, fiziksel ve dilsel açıdan özelliklerini tespit etmiştir. Osmanoğlu ve Cantemür (4), ders kitabında yer alan tarihî şahsiyetleri farklı açılardan değerlendirmiş ve alanları, cinsiyetleri, taraflı ele alınıp alınmadıkları ve mensup oldukları milletleri belirlemişlerdir. Yalçın ve Alkar (51), sosyal bilgiler ders kitaplarında Orta Asya ve Orta Doğu ile ilgili içerikleri değerlendirmişlerdir. Hali (68), orta öğretim ve lise ders kitaplarında Hindistan’da kurulan devletlerin tarihleriyle ilgili bir çalışma yürütmüştür. Kurt (3), sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihî şahsiyetlerin karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Acun (1), sosyal bilgiler ders kitaplarındaki görsel-metin ilişkisini inceleyip ortaya koymuştur. Şakar (2), 1938-2018 yılları arasında yayımlanan ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler ve tarih

ders kitaplarında yer alan Orta Çağ tarihine ait görsellerin değişimini ve temsilini ortaya koymuştur. Güngör (5), sosyal bilgiler ders kitaplarını Hitit tarihi açısından incelemiştir. Görüldüğü üzere sosyal bilgiler ders kitaplarında tarih bilimiyle ilgili yapılan çalışmaların daha çok özelleştirilmiş konular üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. İlk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihin sunumunun incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada; tarihî kişiler, tarihî mekânlar (camii, kale, saray, şehitlik, anıt, kervansaray, mağara, arkeolojik sit alanı vb.), tarihî olaylar, tarihî görseller (fotoğraf, gravür, temsili resim, minyatür, karikatür vb.) ve tarihler (kronoloji bilgisi) bir bütün olarak ele alınmış böylece sosyal bilgiler ders kitaplarının tarih biliminin bireylere nasıl ve ne şekilde sunulduğu ortaya konulmuş ayrıca sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihin sunulmasının mevcut durumu betimlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında tarih konularının sunumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

İlk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında 1. Tarihî kişilere, 2. Tarihî mekânlara (camii, kale, saray, şehitlik, anıt, kervansaray, mağara, arkeolojik sit alanı vb.) 3. Tarihî olaylara 4. Tarihî görsellere (fotoğraf, gravür, temsili resim, minyatür, karikatür vb.) 5. Tarihlere (kronoloji bilgisine) yer verilmekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada doküman incelemesinde yararlanılmıştır. Doküman incelemesi, elde edilen belge ve kaynakların veri olarak sistematik incelemeye tabi tutulması olarak tanımlanmaktadır. Etkili ve yeterli bir doküman incelemesi çalışmasının temel özelliği çalışılan konuyla ilgili görüş ve durumları ortaya koyarak bir sentezleme sürecine ulaşılabilmesi için gerekli işlemlerin yapılabilmesini içermektedir (Wach, 2).

Veri Kaynakları

Bu çalışmanın veri kaynağı 2023-2024 eğitim öğretim yılı Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca ilk ve ortaokullarda okutulan 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarıdır (Tablo 1’de).

Tablo 1: 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Genel Bilgiler

Ders Kitabının Adı	Yazar/lar	Editör/ler	Yayınevi
<i>4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı</i>	<i>Tolgahan Ayantaş</i>	<i>Özcan Karaca</i>	<i>Ferman Yayıncılık</i>
<i>5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı</i>	<i>Seçil Büket HARUT</i>	-	<i>Ata Yayıncılık</i>

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı	Erhan ŞAHİN	-	Anadol Yayıncılık
7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı	Öznur AÇIL Hülya GÜVENÇ Ayşegül HAYTA Sezcan KILIÇ	Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU	-

Verilerin Toplanması ve Analizi

Belirtilen kaynaklardan toplanan veriler, araştırmanın kapsamında betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek 189-190).

Elde edilen veriler analiz edilmeden önce oluşturulan temalar 3 sosyal bilgiler eğitimcisine sunulmuş ve uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri arasında uyum Miles & Huberman'ın kodlama güvenilirliği formülüyle belirlenmiştir. Kod uyumu oranının hesaplanmasında; Güvenirlik = Görüş Birliği Sayısı / Toplam Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı Sayısı, formülü kullanılmıştır (Miles ve Huberman 278). Bu işlem doğrultusunda uzman görüşü ve yapılan kodlama arasında uyum %91 olarak belirlenmiştir. İlk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında tarih konularının sunumu ile ilgili; tarihî kişiler, tarihî mekânlar (camii, kale, saray, şehitlik, anıt, kervansaray, mağara, arkeolojik sit alanı vb.), tarihî olaylar, tarihî görseller (fotoğraf, gravür, temsili resim, minyatür, karikatür vb.) ve tarihler (kronoloji bilgisi) başlıkları altında ele alınmıştır. İncelenen kişi, mekân, olay, görsel ve tarihler 5 başlık altında araştırma kapsamında ortaya konulmuştur. Örneğin; “Mustafa Kemal Atatürk” ile ilgili bir olay hem de görsel varsa bu iki durum ayrı ayrı ele alınıp çalışma kapsamında ortaya konulmuştur. Böylelikle ne kadar sıklıkla tarih konularının sunumunun gerçekleştiği ders kitaplarında betimlenmeye çalışılmıştır.

Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihin sunumunun incelenmesiyle elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihî Kişilere İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 2’de ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihî kişilere ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 2: İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihî Kişiler

Ders Kitapları	Tarihî Kişiler	Frekans
4. Sınıf Sosyal Bilgiler	“Mustafa Kemal Atatürk (16), Karagöz ve Hacivat, Hasan Tahsin (5), İsmet İnönü, Fevzi Çakmak, Kâzım Karabekir (4), Şahin Bey (2), Yörük Ali Efe (6), Albay Şefik Bey, Kara	23

	<i>Fatma (4), Erzurumlu Yusuf Ağa, Binbaşı Deriş Bey, Şerife Bacı, Tayyar Rahmiye Hanım, Ali Sahip Bey, Nakkaş Osman, Graham Bell (3), J. Logie Baird (3), Esat Fevzi Bey, Rıfat Osman Bey, Boyabatlı Mehmet Efendi, Keloğlan, Fatih Sultan Mehmet.”</i>	
5. Sınıf Sosyal Bilgiler	<i>“Hz. İsa (2), Hammurabi (2), Kral II. Sargon, Kral Gordios, Kral Midas, Hipokrat (2), Pisagor, Herodot, Diyojen, Mimar Sinan, II. Selim, Hz. İbrahim, Kral Antiochos, Karagöz ve Hacivat, Yusuf Has Hacib, Âşık Veysel (2), El-Cezeri (3), Leonardo Da Vinci (3), Marie Curie (2), Becquerel, Zihni Derin (4), Mustafa Kemal Atatürk (2), Mehmet Akif Ersoy (4), Ali Kuşçu, Galileo, Kanuni Sultan Süleyman, Mimar Hayreddin, Darius, Osman Hamdi Bey, Beethoven, Mimar Sinan.”</i>	31
6. Sınıf Sosyal Bilgiler	<i>“Mustafa Kemal Atatürk (7), II. Abdülhamit, Oğuz Kağan (7), Barmağlı Çosun Biling (3), Teoman (4), Meta Han (5), Balamir Kağan, İl Han, Kayan, Tukuz, Bumin Kağan (3), İstemi Yabgu, Mukan Kağan, Bilge Kağan (4), Tonyukuk (3), Kül Tigin (2), Kutluk Kağan (3), Kapgan Kağan, Kutluk Bilge Kül Kağan, Böğü Kağan, Hz. Muhammed (9), Abdullah, Amine, Abdülmuttalip, Ebu Talip, Hz. Hatice (2), Hz. Ali (6), Hz. Zeyd, Hz. Ebubekir (2), Hz. Ömer (2), Hz. Osman, Hz. Ayşe (2), Muaviye (4), Hz. Hasan (2), Ebu'l Abbas Abdullah, Harun Reşid, İbn Sina (2), İmam Buhari, Biruni (3), Kaşgarlı Mahmut (2), Ahmet Yesevi, Yusuf Has Hacib (2), Bilge Kül Kadir Han, Yusuf Kadir Han, Satuk Buğra Han, Alp Tigin, Gazneli Mahmut (8), Selçuk Bey (3), Çağrı Bey (7), Tuğrul Bey (10), Sultan Mesut, İbrahim Yinal, Kutalmış, Alparslan (6), Romanos Dioganes (5), Ebu'l Kasım Saltuk, Danişment Ahmet Gazi, Mengücek Gazi, Artuk Gazi, Çaka Bey (2), Sultan Melikşah (5), Sultan Sencer (2), Nizamülmülk (3), Kutalmışoğlu Süleyman Şah (2), Mevlana (4), Ahi Eryan (4), Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli, Alaeddin Keykubat (2), Şemseddin Altun Apa, Celaleddin Harzemşah, Caca Bey, El-Cezeri, Yavuz Sultan Selim, II. Mahmut, Sokrates, Platon, Konfüçyüs, Aristo, Farabi, Rene Descartes, Voltaire, Mazhar Osman, Hulusi Behçet, Cahit Arf, Mehmet Nuri Demirağ, Abdurrahman Naci Bey, Galip Demirağ, İleriş Kağan, İlbilge Hatun, Fatma Bacı, Şerife Bacı, Halime Çavuş, Nezahat Onbaşı, Gördesli Makbule, Tayyar Rahmiye, Süreyya Aydoğdu, Türkan Akyol, Gül Esin, Kara Fatma.”</i>	99

7. Sınıf Sosyal Bilgiler	<p>“Nasreddin Hoca, Yusuf Has Hacib (3), Şeyh Edebali (2), Osman Gazi (13), Hz. Ali, Guglielmo Marconi, J. Logie Baird (2), Seyit Ali Onbaşı, Mustafa Kemal Atatürk (22), Ertuğrul Gazi (3), Sultan Alaadin, Aşıkpaşade, Bâla Hatun, I. Murad (3), Ali Rıza Bey, Zübeyde Hanım, Orhan Gazi (4), I. Bayezid (3), Fatih Sultan Mehmet (14), Timur (3), Hz. Muhammed (5), II. Bayezid (2), Cem Sultan, Yavuz Sultan Selim (2), Şah İsmail, Kanuni Sultan Süleyman (6), Barbaros Hayrettin Paşa, Oruç Reis, Andrea Doria, Sultan İbrahim, Bartelomeu Diaz (2), Christopher Columbus (2), Amerigo Vespucci, Vaskö Dö Gama (2), Magellan, Del Cano, İbn Sina, Farabi, İbn Rüşd, Leonardo da Vinci (3), Dante, Machiavelli, Shakespeare, Montaigne, Cervantes, Erasmus, Michelangelo, Düver, Kopernik (2), Mailin Kuther, Montesquieu (2), Voltaire (2), J. J. Rousseau (2), Newton (3), Kepler, Galile Galileo, XVI. Louis (2), III. Selim, Yirmi sekiz Çelebi Mehmet Efendi (2), Said Mehmet Efendi (2), İbrahim Müteferrika (2), III. Ahmet, II. Mahmut (3), Sultan Abdülmecit (4), Chamberlain, Lawrence Smith, Samuel Morse, Seyyah Keppel, Seyyah P. Krause, Evliye Çelebi (3), Seyyah G. Sandys (2), Seyyah A. Gallon, Seyyah P. De la Canaye, Seyyah Fellows, Seyyah-Gezgin Charles Texier, Ptolemaios, Eumenes, Tsai Lun, Gutenberg (4), El-Harezmi (2), Me'mun, Oklid, Pisagor, Aristo, Platon, Farabi (2), İbn Sina, El-Hazini, İbn Haldun, Pascal, El-Cezeri (2), Ali Kuşçu, Uluğ Bey (2), Piri Reis, Kemal Reis (2), Katip Çelebi, Thomas Savery, Thomas Newcomen, James Watt (3), Richard Trecithick, George Moore, John Kay, Tuğrul Bey, Nizamülmülk, Alparslan, Ahi Ervan (2), Graham Bell, Alemdar Mustafa Paşa, Mustafa Reşit Paşa, II. Abdülhamit (4), V. Mehmet Reşat, Mehmet Şerif Bey, Fethi Okyar (4), Celal Bayar, Gül Esin, Dede Korkut.”</p>	115
	Toplam	268

Tablo 2 incelendiğinde, 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 23 tarihî kişi, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 31 tarihî kişi, 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 99 tarihî kişi ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 115 farklı tarihî kişiliğe yer verildiği tespit edilmiştir. 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok yer verilen tarihî kişiler ise; “Mustafa Kemal Atatürk (16), Hasan Tahsin (5) ve Kâzım Karabekir (4)” dir. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok yer verilen tarihî kişiler ise; “Mehmet Akif Ersoy (4), Zihni Derin (4), El-Cezeri (3) ve Leonardo da Vinci (3)” dir. 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok yer verilen tarihî kişiler ise; “Tuğrul Bey (10), Hz. Muhammed

(9), Mustafa Kemal Atatürk (7) ve Oğuz Kağan (7)” dır. 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok yer verilen tarihî kişiler ise; “Mustafa Kemal Atatürk (22), Fatih Sultan Mehmet (14) ve Osman Gazi (13)” dir. Görüldüğü gibi sınıf seviyesi arttıkça bireylere sunulan tarihî kişilerin sayısı da artmaktadır.

İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihî Mekânlara (camii, kale, saray, şehitlik, anıt, kervansaray, mağara, arkeolojik sit alanı vb.) İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 3’de ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihî mekânlara (camii, kale, saray, şehitlik, anıt, kervansaray, mağara, arkeolojik sit alanı vb.) ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 3: İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihî Mekânlar (Camii, kale, saray, şehitlik, anıt, kervansaray, mağara, arkeolojik sit alanı vb.)

Sosyal Bilgiler Ders Kitapları	Tarihî Mekânlar (Camii, kale, saray, şehitlik, anıt, kervansaray, mağara, arkeolojik sit alanı vb.)	Frekans
4. Sınıf Sosyal Bilgiler	“Fatih Camii, Çifte Minareli Medrese, Konak Meydanı, İzmir Hükümet Konağı, Beypazarı Eyleri, Derinkuyu Yeraltı Şehri, II. Meclis Binası, Piramitler, Tac Mahal, Mahabodhi Tapınağı, Ganj Nehri, Chitcen Itza Piramidi.”	12
5. Sınıf Sosyal Bilgiler	“Anıtkabir, Ziggurat, Piramit, Babil Kulesi ve Asma Bahçeleri, Kültepe, Çatalhöyük, Göbeklitepe, Hattuşaş, Gordion, Kral Midas Tümülüsü, Kral Midas Anıtı, Artemis Tapınağı, Efes Antik Kenti, Van Kalesi, Hierapolis Antik Kenti, Göreme Tarihî ve Millî Parkı, Celsus Kütüphanesi, Çanakkale Şehitler Abidesi, Selimiye Camii, Balıklı Göl, Sümela Manastırı, Nemrut Harabeleri, Topkapı Sarayı, Cinciva Tarihî Osmanlı Köprüsü, Ayasofya Camii, Çifte Minerali Medrese, Side Antik Kenti, Çin Seddi, Mostar Köprüsü, Persepolis Şehri, Safranbolu, Truva Antik Kenti, Cumalıkızık Köyü, Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası.”	34
6. Sınıf Sosyal Bilgiler	“Çanakkale Şehitler Abidesi, Cumalıkızık Köyü, Safranbolu, Beypazarı, Orhun Yazıtları, Kâbe, Hira Mağarası, Kurtuba Camii, Ani Kalesi, Mama Hatun Külliyesi, Erzurum Kale Camii, Emir Saltuk Türbesi, Yağbasan Medresesi, Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, Mardin Hatuniye Medresesi, Diyarbakır Ulu Cami, Malabadi Köprüsü, Gevher Nesibe Şifahanesi ve Tıp Medresesi, Cemaleddin Ferruh Darüşşifası, Alaeddin Cami, II. Kılıçarslan Kervansarayı, Karatay Medresesi, İnce Minareli Medrese, Çifte Minareli Medrese, Ertokuş Medresesi, Cacabey Medresesi, Yakutiye Medresesi, Alaeddin Keykubat Darüşşifası, Toruntay Darüşşifası,	48

	<i>Mevlana Türbesi, Döner Kümbet, Malatya Ulu Camii, Amasya Ulu Camii, Hunad Hatun Külliyesi, Hacı Kılıç Külliyesi, Sultan Han Kervansarayı, Göbeklitepe, Bakü Kız Kalesi, Hoca Ahmed Yesevi Türbesi, Girne Kalesi, Turavek Khanum Türbesi, Tilla-Kari Medresesi, Aziz Alexander Nevski Katedrali, Azadi Kalesi, Jropi Kervansarayı, Atatürk'ün Evi, Roma Tapınağı, Bağdat Camii."</i>	
7. Sınıf Sosyal Bilgiler	<i>"Anadolu Hisarı, Rumeli Hisarı, Aya-sofya, Süleymaniye Camii, Göbeklitepe, Karain Mağarası, Yarımburgaz Mağarası, Çayönü, Hacılar, Catalhöyük, III. Murad Han Köprüsü, III. Ahmet Çeşmesi, Sultanhan, Tophane Çeşmesi, Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü, Topkapı Sarayı, Kılıç Ali Paşa Medresesi, Fatih Camii ve Külliyesi, TBMM."</i>	18
	Toplam	112

Tablo 3 incelendiğinde, 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 12 tarihî mekâna, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 34 tarihî mekâna, 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 48 tarihî mekâna ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 18 tarihî mekâna yer verildiği tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere tarihî mekânların bireylere sunulmasında herhangi bir düzey gözetilmeksizin farklı sınıf seviyelerinde farklı tarz ve tarihî bilgi içeren mekânlara rastlamak mümkündür. 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tarihî mekânlar daha çok genel ve güncel olarak ele alınmış ve en az bu sınıf seviyesinde verildiği tespit edilmiştir. 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tarihî mekânlar farklılık ve çeşitlilik göstermekle birlikte başka ülkelerin önemli olarak nitelendirdiği mekânlarında bireylere sunulduğu görülmektedir.

İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihî Olaylara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4'te ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihî olaylara ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4: İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihî Olaylar

Sosyal Bilgiler Ders Kitapları	Tarihî Olaylar	Frekans
4. Sınıf Sosyal Bilgiler	<i>"Birinci Dünya Savaşı, Mondros Ateşkes Antlaşması, Hasan Tahsin'in Direnişi, Çanakkale Savaşı, Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı, Havza Bildirisi, Amasya Genelgesi, Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi, İstanbul Mebusan Meclisinin Kapatılması, Temsil Heyeti'nin Ankara'ya Gelişi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılması, Sevr Barış Antlaşması, Doğu Cephesinde Yaşanan Gelişmeler, Güney Cephesinde Yaşanan Gelişmeler, Birinci İnönü</i>	29

	<i>Savaşı, İkinci İnönü Savaşı, Kütahya-Eskişehir Savaşı, Tekâlif-i Milliye Emirlerinin Yayımlanması, Sakarya Meydan Muharebesi, Dumlupınar Meydan Savaşı, Mudanya Ateşkes Antlaşması, Lozan Barış Antlaşması, Cumhuriyet'in İlanı, Telefonun icadı, Televizyonun İcadı, 1897-1905 Türk-Yunan Savaşı, Osmanlı Devletinde Röntgen'in Kullanılması, Kut-ül Amare."</i>	
5. Sınıf Sosyal Bilgiler	<i>"Sakarya Savaşı, TBMM'nin Açılması, Hz. İsa'nın Doğumu, Sümerlerin Faaliyetleri, Babiller Faaliyetleri, Asurlar Faaliyetleri, Hititlerin Faaliyetleri, Friglerin Faaliyetleri, İyonların Faaliyetleri, Urartuların Faaliyetleri, Lidyalıların Faaliyetleri, El-Cezeri'nin Bilimsel Çalışmaları, Leonardo Da Vinci'nin Bilimsel Çalışmaları, Marie Curie'nin Bilimsel Çalışmaları, Zihni Derin'in Çalışmaları, Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi, İstiklal Marşı'nın Yazım Süreci, Hipokrat'ın Bilimsel Çalışmaları, Ali Kuşçu'nun Bilimsel Çalışmaları, Galileo'nun Bilimsel Çalışmaları."</i>	20
6. Sınıf Sosyal Bilgiler	<i>"Çanakkale Savaşı, Kurtuluş Savaşı (3), Asya Hun Devleti'nin Faaliyetleri, Kavimler Göçü, I. Kök Türk Devleti'nin Faaliyetleri, II. Kök Türk (Kutluk) Devleti'nin Faaliyetleri, Orhun Yazıtları, Uygur Devleti'nin Faaliyetleri, İslamiyet Öncesi Arap Yarımadasının Genel Durumu, Hz. Muhammed Dönemi Gelişmeleri, Bedir Savaşı, Uhud Savaşı, Hendek Savaşı, Hudeybiye Antlaşması, Hicret, Veda Hutbesi, Hz. Ebubekir Dönemi, Hz. Ömer Dönemi, Hz. Osman Dönemi, Hz. Ali Dönemi, Emevi Devleti Dönemi, Abbasi Devleti Dönemi, Endülüüs Emevi Devleti Dönemi, Talas Savaşı, Karahanlı Devleti Dönemi, Gazneli Devleti Dönemi, Biruni'nin Bilimsel Çalışmaları, Dandanakan Savaşı, Büyük Selçuklu Devleti Dönemi, Pasinler Savaşı, Malazgirt Savaşı, Saltuklular Dönemi, Danişmentliler Dönemi, Artuklular Dönemi, Mengüceker Dönemi, Çaka Beyliği Dönemi, Katvan Savaşı, Türkiye Selçuklu Devleti Dönemi, Miryokefalon Savaşı, Yasstıçemen Savaşı, Köseadağ Savaşı, İpek ve Baharat Yolu Üzerinde Mücadeleler, Göbeklitepe Çalışmaları, Mazhar Osman'ın Bilimsel Çalışmaları, Hulusi Behçet'in Bilimsel Çalışmaları, Cahit Arf'ın Bilimsel Çalışmaları, Mehmet Nuri Demirağ'ın Çalışmaları, Toplumsal Yaşamda Türk Kadını ve Demokratik Hayat İçindeki Yeri, Azerbaycan, Kazakistan, KKTC, Kırgızistan, Türkmenistan,</i>	49

	Özbekistan, Bulgaristan, İran, Ermenistan, Yunanistan, Gürcistan, Suriye ve Irak Hakkında Kısa Tarihsel Süreç.”	
7. Sınıf Sosyal Bilgiler	<p>“Malazgirt Savaşı, Moğol İstilas, Bizans İmparatorluğunda Taht Kavgaları, Osmanların Bağımsızlığı, Köseadağ Savaşı, Koyunhisar Savaşı, Osman Gazi'nin Ahi lideri Şeyh Edebâli'nin kızı Bâla Hatun ile evlenmesi, Gaza Hareketinin Başlaması, Karesioğulları Beyliği'nin ele geçirilmesi, İskân politikası, I. Kosova Savaşı, Mustafa Kemal'in Gazi ünvanını alması, Karacahisar-Bilecik-İnegöl-Yarhisar-Yenişehir-Iznik ve Bursa'nın alınması, Maltepe Savaşı, Sazlıdere Savaşı, Bizans imparatoru Kantakuzenos'un Orhan Gazi'den yardım istemesi, Çimpe Kalesi'nin alınması, Anadolu Hisar-ı'nın yaptırılması, Niğbolu Savaşı, Ankara Savaşı, Fetret Devri, Varna Savaşı, II. Kosova Savaşı, İstanbul'un Fethi, Rumeli Hisarı'nı yaptırılması, Şahi adı verilen büyük toprakların yaptırılması, II. Mehmet'in Fatih ünvanını alması, Bizans İmparatorluğunun yıkılması, Orta Çağ'ın sonu ve Yeni Çağ'ın başlaması, Derebeylik rejiminin güç kaybetmesi, Rönesans'ın başlaması, Cem Sultan olayı, Çaldıran Savaşı, Mercidabık Savaşı, Ridaniye Savaşı, Kutsal Emanetlerin İstanbul'a getirilmesi, Mohaç Savaşı, Barbaros Hayrettin Paşa'nın Osmanlı hizmetine girmesi, Edirne'nin Fethi, Preveze Deniz Zaferi, Kıbrıs'ın Fethi, Girit'in Fethi, Coğrafi Keşifler, Ümit Burnu'nu Bulunması, Christopher Columbus faaliyetleri, Vasko Dö Gama'nın faaliyetleri, Amerigo Vespucci'nin Amerika Kıtası'nın Bulunması, Dünya'nun yuvarlak olduğunun kanıtlanması, Pusulanın kullanılması, Skolastik Düşüncenin Yıkılması, Sanayi İnkılabı, Reform Hareketleri, Martin Luther'in faaliyetleri, İncil'in Almanca'ya çevrilmesi, Aydınlanma Çağı, Fransız İhtilali, Sömürgecilik faaliyetleri, Lale Devri, İbrahim Müteferrika'nın matbaayı kurması, Yalova'da kâğıt fabrikasının açılması, Yurtdışına elçilerin gönderilmesi, Takvîm-i Vekâyi adlı ilk resmî gazetesinin çıkarılması, Posta Nezareti'nin Kurulması, Kırım Savaşı, Demir yolu hatlarının kurulması, İlk Çağ'da Anadolu, Yazının icadı, Bilgisayar icadı, Mürekkep'in icadı, Fenike alfabesinin icat edilmesi, Hiyeroglif yazı sisteminin kullanılması, Kâğıt'ın icadı, Matbaanın bulunması, Papirüsün kullanımı, El-Harez-</p>	117

	<p><i>mi'nin Bilimsel çalışmaları, İbn Sina'nın bilimsel çalışmaları, El-Hazini'nin Bilimsel çalışmaları, Farabi'nin Bilimsel Çalışmaları, El-Cezeri'nin bilimsel çalışmaları, İbn Haldun'un bilimsel çalışmaları, Ali Kuşçu'nun bilimsel çalışmaları, Piri Reis'in bilimsel çalışmaları, Katip Çelebi'nin bilimsel çalışmaları, Gutenberg'in bilimsel faaliyetleri, Isaac Newton bilimsel çalışmaları, Galileo'nun bilimsel çalışmaları, Tanzimat Fermanı'nun ilanı, Buhar makinelerinin yaygınlaşması, İşçi Haklarının geliştirilmesi, Kızılay'ın kurulması, Nizamiye Medresesinin kurulması, Sahn-ı Seman Medresesinin kurulması, Lonca teşkilatı, Ahilik sistemi, Amerika Bağımsızlık Bildirisi, Magna Carta'nın ilanı, Sened-i İttifak, Islahat Fermanının ilanı, I. Meşrutiyet'in İlanı, Kanun-ı Esasî yürürlüğe girmesi, II. Meşrutiyet'in İlanı, ilk Osmanlı Mebusan Meclisinin açılması, 31 Mart Olayı, Birinci Dünya Savaşı, Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkması, Misakımillî'nin Kabulü, Sivas Kongresi, I. TBMM Açılması, Lozan Barış Antlaşması, Halk Fırkasının kurulması, Cumhuriyet'in İlanı, Saltanatın kaldırılması, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulması, Şeyh Said İsyanı, Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Medeni Kanun, Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı.”</i></p>	
	Toplam	215

Tablo 4 incelendiğinde, 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 29 tarihî olaya, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 20 tarihî olaya, 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 49 tarihî olaya ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 117 tarihî olaya yer verildiği tespit edilmiştir. Tarihî olayların sunumda çok geniş çaplı bir yelpazenin ele alındığı söylenebilir. Özellikle İlk Çağlar'dan XXI. yüzyıla kadar çok çeşitli tarihî olay sosyal bilgiler ders kitaplarında yer almaktadır. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yoğun bir tarihî olay örgüsünün bireylere sunulduğu tespit edilmiştir. Görece 4 ve 5. sınıflarda bu durum biraz daha azdır ve sınıf seviyesine göre tarihî olayların bireylere sunumu ve sıklığı artmaktadır. Sosyal bilgiler ders kitapları genelde Türk tarihi ve kültürü üzerinde durulmakla birlikte Avrupa tarihi ve kültürü üzerinden de bireylere tarih konuları aktarmaktadır. Ayrıca siyasi tarih ve bilim tarihi olarak nitelendirilen özelleştirilmiş tarihî olayların da bireylere sunulduğu görülmektedir.

İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihî Görsellere (fotoğraf, gravür, temsili resim, minyatür, karikatür vb.) İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 5'te ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihî görsellere (fotoğraf, gravür, temsili resim, minyatür, karikatür vb.) ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 5: İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihî Görseller (fotoğraf, gravür, temsili resim, minyatür, karikatür vb.)

Sosyal Bilgiler Ders Kitapları	Tarihî Görseller (fotoğraf, gravür, temsili resim, minyatür, karikatür vb.)	Frekans
4. Sınıf Sosyal Bilgiler	“Türkiye’de kimlik belgesi tarihçesi, Köstekli saat, Bakır güğüm, İbrik, Dikiş makinesi, İşlemeli sandık, Eski okul zili, Kemere Köprüsü, Çifte Minareli Medrese, Nakış Örneği, Hereke halısı, Bindallı Kıyafeti, Mustafa Kemal Atatürk (5), Hacivat ve Karagöz, Hasan Tahsin, Mustafa Kemal ve silah arkadaşlarının bal mumundan yapılmış heykelleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışı, Kâzım Karabekir, Şahin Bey, Tekâlif-i Milliye Emirleri Tablosu, Yörük Ali Efe, Sakarya panoraması, Fatma Seher Hanım, Beypazarı Evleri, El dokuma tezgâhı, Osmanlı Dönemi esnaf, Nakkaş Osman Surname-i Hümayun, Eski uçak, Daktilo, Alexander Graham Bell, Telefonun gelişim süreci, John Logie Baird, Televizyonun gelişim süreci, Eski ütü, Esat Fevzi ve Rifat Osman, Derinkuyu yer altı şehri, Ahşap oymacılığı, Bakırcılık, II. Meclis Binası, Cumhuriyet Bayramı, Tac Mahal.”	41
5. Sınıf Sosyal Bilgiler	“Sakarya Savaşı Panoraması, TBMM’nin açılışı, Sümer Çivi Yazısı Örneği, Ziggurat, İhtar Kapısı, Babil’in Asma Bahçeleri, Asur Kabartması, Göbeklitepe, Çatalhöyük, Kadeş Antlaşması tableti, Hattuşaş Aslanlı Kapı, Fibula, Kral Midas Tümülüs’ü, Kral Midas Anıtı, Efes Antik Kenti, Van Kalesi, Lidya parası, Lidya takıları, Celsus Kütüphanesi, Hattuşaş, Çanakkale Şehitleri Abidesi, Selimiye Camii, Balıklı Göl, Sümela Manastırı, Nemrut Harabeleri, Kaşıkçı Elması, Hitit Güneş Kursu, Telkâri işçiliği, Çinicilik, Pazırık Halısı, Çanakkale Şehitler Abidesi Rölyef, Karagöz ve Hacivat, Eski bir sofraya sunumu, Âşık Veysel, El-Cezeri (2), Leonardo Da Vinci (2), Marie Curie (2), Zihni Derin (2), Kadınların Oy kullanılması, Kurtuluş Savaşı’nda Atatürk ve silah arkadaşları, Mehmet Akif Ersoy, Ayasofya Camii,	57

	<i>Side Antik Kenti, Çifte Minareli Medrese, Hipokrat, Ali Kuşçu, Galile, Çin Seddi, Mostar Köprüsü, Persepolis, Beethoven, Mona Lisa, Osman Hamdi Bey-Kaplumbağa Terbiyecisi, Safranbolu Evleri, Truva Antik Kenti, Cumalıkızık Köyü, Divriği Ulu Cami ve Darüüşşifası.”</i>	
6. Sınıf Sosyal Bilgiler	“Çanakkale Şehitler Abidesi (2), Cumalıkızık Köyü, Eski Türk Çadırı, Mete Han, Orhun Yazıtları, Bilge Kağan, Uygur alfabesi ile yazılmış metin, Kâbe, Hira Mağarası, Kurtuba Camii, İbn Sina, Yusuf Has Hacip, Kaşgarlı Mahmut, Biruni, Sultan Alparslan, Turan taktiği, Mama Hatun Külliyesi, Yağbasan Medresesi, Divriği Ulu Cami ve Darüüşşifası, Malabadi Köprüsü, Çaka Bey, Sultan Melikşah, Nizamülmülk, Gevher Nesibe Hatun Şifahanesi ve Tıp medresesi, Cemaledin Ferruh Darüüşşifası, Aleaddin Camii, II. Kılıçarslan Kervansarayı, Mevlana, Ahi Evran, İnce Minareli Medrese, Çifte Minareli Medrese, Toruntay Darüüşşifası, Döner Kümbet, Malatya Ulu Cami, Humad Hatun Külliyesi, Sultan Han Kervansarayı, Göbeklitepe, Lidyalılar-para, Frigler-fibula, Sümerler çivi yazısı tableti, Voltaire, Mazhar Osman, Hulusi Behçet, Cahit Arf, Mehmet Nuri Demirağ, İlk Türk Yolcu Uçağı Nu. D. 38, Bilge kağan yazıtı, Süreyya Ağaoğlu, Türkan Akyol, Gül Esin, Halı dokuma tezgâhi, Kara Fatma, Halide Edip Adıvar, Bakü Kız Kulesi, Hoca Ahmed Yesevi Türbesi, Girne Kalesi, Karahanlı Mozolesi, Atatürk'ün Evi, Roma Tapınağı, Bağdat Camii, Karagöz ve Hacivat.”	61
7. Sınıf Sosyal Bilgiler	“Mağara Duvar Resmi, Nasrettin Hoca, Yusuf Has Hâcib (2), Şeyh Edebâli, Seyit Ali Onbaşı, Mustafa Kemal Atatürk (10), Ertuğrul Gazi (2), Mostar Köprüsü, Ali Rıza Bey ve Zübeyde Hanım, Yenigeri, Osmanlı Devletinde Savaş (7), Divan-ı Hümâyün (2), Reaya, Tersane, Osman Gazi (2), Orhan Gazi, I. Murad, I. Bayezid, Anadolu Hisarı, I. Mehmet (2), Murad, Rumeli Hisarı (2), Şahi Topu, Fatih'in Topkapı'dan İstanbul'a Girişi, Kutsal Emanetler, II. Bayezid, I. Selim, I. Süleyman, Turan Taktiği, II. Selim, Sultan İbrahim, Kandiyeli Surları, Kudüs'te Açık Bir Pazar, Pusula, Bartolomeu Dias, Christopher Columbus, Vasko Dö Gama, Amerigo Vespucci, Amerika'nın Keşfi, Magellan (2), Atina Okulu, Leonardo Da Vinci, Mona Lisa, Musa Heykeli, Martin Luther (2), Montesquieu, Voltaire, Rousseau, Kepler, Galileo (2), Newton (2), Arcole Muharebesi, Dokuma el tezgâhi, Piramitsel Yapı, Kızılderililer, Afrikalı Köleler,	122

	<p><i>Düşman Askerini Taşıyan Türk Askeri, Matbaa, Tulumbacılar Ocağı, Takvîm-i Vekâyi, Posta Dağıtıcıları, Telgraf Makinesi, Nişan-ı İftihar, Şirket-i Hayriyeye ait bir gemi, Osmanlı Bankası, Ali Şir Nevai Divanında Çevgan oynayanları tasvir eden minyatür, Hüsn-i Hat Sanatı, Evliya Çelebi, Göbeklitepe, Çatalhöyük, Tyluslar, Sümer Çivi Yazısı (4), Mısır Hiyeroglifi, Parşömen, Papirüs (2), Kil tablet, Arslantepe Höyüğü Duvar resmi, el-Harezmi, Beytül-Hikme, Fârâbî, İbn Sînâ, El-Cezerî (3), İbn Haldun, Ali Kuşçu'yu Eserini Fatih Sultan Mehmet'e Sunarken Gösteren Minyatür, Piri Reis, Piri Reis'in Dünya Haritası, Kâtip Çelebi, J. Gutenberg, Kopernik, Engizisyon Mahkemesi, Thomas Savery, Buhar Pompası, Çayönü, Tımarlı Sipahi, İplik tezgâhı, Su değirmeni, Uçan Mekik, James Watt, I. Murad Han Köprüsü, II. Ahmet Çeşmesi, Sultanhan, Sokullu Mehmet Paşa Tophane Çeşmesi, II. Ahmet Kütüphanesi, Kılıç Ali Paşa Medresesi, Fatih Cami ve Külliyesi, Topkapı Sarayı, Ahi Evran, Şed Kuşatma Töreni, Yunan Uygarlığında Halk Meclisi, Magna Carta'nın İmzalanması, Kurultay, I. Mahmut, Sultan Abdülmecit, II. Abdülhamit, V. Mehmet Reşat, II. Meşrutiyet'in İlanı, TBMM'nin Açılması (2), Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası Kurucuları, Gül Esin, Dede Korkut."</i></p>	
	Toplam	281

Tablo 5 incelendiğinde, 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 41 tarihî görsele, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 57 tarihî görsele, 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 61 tarihî görsele ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 122 tarihî görsele yer verildiği tespit edilmiştir. 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tarihî görsellerin dengeli dağıldığı, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “El-Cezeri (2), Leonardo Da Vinci (2), Marie Curie (2) ve Zihni Derin (2)” gibi tarihî kişilerin görsellerine yer verildiği, 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Çanakkale Şehitler Abidesi” görseline 2 kere yer verildiği ve diğer görsellerin dengeli olarak dağıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında; “Mustafa Kemal Atatürk (10), Osmanlı Devleti’nde Savaş (7) ve Sümer Çivi Yazısı (4)” ile ilgili tarihî görsellere yer verildiği tespit edilmiştir. Tarihî görseller açısından da sınıf ve düzey dikkate alınarak bir artma söz konusudur. Sınıf ve düzey arttıkça görsellerin sıklığı ve karmaşıklığının da arttığı söylenebilir.

İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihilere (Kronoloji Bilgisine) İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 6’te ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihlere (kronoloji bilgisine) ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 6: İlk ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer alan Tarihler (Kronoloji Bilgisi)

Sosyal Bilgiler Ders Kitapları	Tarihler (kronoloji Bilgisine)	Frekans
4. Sınıf Sosyal Bilgiler	“2023, 2022 (25), 2021, 2020, 2019, 2018, 2017 (2), 2016 (2), 2015, 2013 (2), 2012 (3), 2010, 2008, 1920 (7), 1919, 1923 (4), 1922, 1904, 1946, 1989, 1800 (2), 1877, 1926 (2), 1600, 1888 1453, 1951 (2), 1976, 1700, 1865, 1870, 1949, 1996, 1992, 1945, 1882, 1877, 1895, 1921, 1955, 1876 (2), 1868, 1924, 1925, 1905 (2), 1917, 1871, 1880, 1907, 1895, 1933, 1928, 1847, 1948, 1990, 1897.”	56
5. Sınıf Sosyal Bilgiler	“1920 (3), 1990, 2019 (5), 1989, 2020, 2022 (2), 2011, 2017 (20), 2012, 375, 1453, 1789, MÖ. VII, MÖ. 2000, MÖ.700, MÖ. 1200 MÖ. 676, MÖ. 900, MÖ. 600, MÖ. 547, MÖ. 7400, MÖ. 1280, MÖ. 6 (2), 1996, 1960 (3), 2014 2018, 2023, 2021, 2015 (3), 2016 (4), 1452, 1519, 1904, 1908, 1911, 1880, 1923 (2), 1938, 1940, 1947, 1973, 1963, 1863, 1930, 1933, 1934, 1921, 1980, 2013, MÖ. 460, 1403, 1564, 1987 (2), 1993, 2004, 2005, 1979, 1981, 1972, 1982, 1994, 1998, 1985.”	64
6. Sınıf Sosyal Bilgiler	“1980, 1981, 2009, 2018 (37), 1868, 1895, 1978, MÖ. 220, MS. 216 (2), MS. 48, 476, 552 (2), 630 (2), 582, 682, 745, 840 (4), 571, 610, 622, 624, 625, 627, 628, 630, 632 (2), 634 (2), 644, 656 (2), 661 (3), 750, 1258, 751, 1212, 969, 1187, 1040 (4), 1157, 1015, 1048, 1071, 1072 (2), 1202, 1080 (2), 1178, 1228, 1102, 1409, 1081, 1093, 1141, 1157, 1077, 1308, 1176, 1230, 1243, 1869, 2019 (2), 2017 (2), 1831, 1927, 1935 (2), 1990, 2007, 1963 (2), 1995, MÖ.11.000, 1920, 1884, 1951, 1889, 1948, 1910, 1997, 2015, 2014 2011, 2008, 1886, 1903, 1910, 1934 (2), 1936, 1926 (2), 1943, 1938, 1939, 1941, 1954, 1957, 2020, 1921, 1924, 1961, 1982 (2), 2016, 1930, 1933, 1923, 1991, 1992, 1993, 1945, 1952, 1949, 1969.”	107
7. Sınıf Sosyal Bilgiler	“XI. yüzyıl, 1970, 1206, 2006, 1927 (3), 1990 (3), 1969, 2013, 2011 (3), 1982 (19), 2017 (3), 1071, XIII. yüzyıl, 1243, 1302 (4), 1299, 1300-1600, 1326, 1923, 1461, 1329, 1331, 1361 1389 (2), 1402 (3), 1413, 1444 (2), 1448 (2), 1451, 1860, 1453 (3), 1514 (2), 1516, 1517, 1521, 1526 (2), 1866, 1363, XIV-XVI. yüzyıl, 1538 (2), XVI. yüzyıl (11), 1571, 1645, XV. yüzyıl (7), 1507, 1488, 1519, 1497, 1492, 1509-1510, XIV. yüzyıl (2), 1503-1506, 1513-1515, XVII. yüzyıl, XVII. yüzyıl (13), XIX. yüzyıl (9), 1789 (4), 1876 (5), 1718-1730, 1726, 1831,	170

	1840, 1841, 1847 (3), 1854-1856, 1855, 1854, 1871, 1856 (3), 1863, 1828, 1610, MÖ. 7024-6449, MÖ. 5000-3000, XX. yüzyıl (2), 2007, 1940-1945, 2018, 2021 (3), 2030, 2010-2015, 2095-2100, 2025-2030, 2014, 1935, 1950 (2), 1963, 1975, 1999 (2), 2012 (3), XV-XX. yüzyıllar, MÖ. 3200, MÖ. 3000, MÖ. 2500, MÖ. 1000, MS. 105, 1455, 1945 (4), 1971, 1996 (2), 2000 (2), 2010, MÖ. 2000, IX. yüzyıl, MÖ. IV. yüzyıl, 780-850 (2), 780, 2004, 870-950 (2), 870, 980-1037 (2), 980, 1155 (2), 1136-1206 (2), 1136, 1332, 1403-1474 (2), 1018, 1465-1554, 1513, 1528, 1608-1657, 1473-1553, 1564-1642, 1642-1727, 1698, 1632, 1712 (2), 1765-1850, 1765 (2), 1802 (3), 1893, 1687, 1769, 1900, 1978, 1902-1992 1914, 1924-2018, 1839, 1800, 1868, 1791, 1947, 1171, 1206, MÖ. 500, 1215, 1776, 1877, 1908 (2), 1909, 1808, 1919 (4), 1920 (5), 1924 (3), 1925 (2), 1929, 1922, 1930 (3), 1933 (3), 1934 (2), 1921, 1961 1948, 2002, 1985, 2008, 1997, 2015, 1986.”	
	Toplam	397

Tablo 6 incelendiğinde, 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 56 farklı tarih (kronolojiye), 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 64 farklı tarih (kronolojiye), 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 107 farklı tarih (kronolojiye) ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 170 farklı tarihe (kronolojiye) yer verildiği tespit edilmiştir. 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında; “2022 (25), 1920 (7) ve 1923 (4)” tarihleri en sık ve yoğun olarak kullanılan tarihlerdir. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında; 2017 (20), 2019 (5), ve 1920 (3) tarihleri en sık olarak kullanılan tarihler arasında yer almaktadır. 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında; “2018 (37), 840 (4), ve 661 (3)” tarihlerinin en yoğun kullanılan tarihler olduğu görülmüştür. 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında; “1982 (19), XIX. yüzyıl (9), ve 1945 (4)” tarihleri en sık ve yoğun olarak kullanılan tarihlerdir. Sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihlerin (kronolojinin) sunumunda da sınıf ve düzeye göre bir artışın olduğu belirlenmiştir. Sınıf ve düzey arttıkça tarihlerin (kronolojinin) yapısı, sıklığı ve yoğunluğu da artmaktadır. Her ne kadar adım adım artmış olsa da bireylere yoğun bir tarih (kronoloji) sunumunun sosyal bilgiler ders kitaplarında aktarıldığı söylenebilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Elde edilen bulgu ve yorumlara göre ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihî kişiler; 4. sınıf ders kitabında, “Mustafa Kemal Atatürk, Hasan Tahsin ve Kâzım Karabekir”dir.” 5. sınıf ders kitabında “Mehmet Akif Ersoy, Zihni Derin, El-Cezeri ve Leonardo Da Vincidir.” 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında, “Tuğrul Bey, Hz. Muhammed, Mustafa Kemal Atatürk ve Oğuz Kağandır.” 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ise; “Mustafa Kemal

Atatürk, Fatih Sultan Mehmet ve Osman Gazi'dir." Alanyazında hem bu durumu destekleyen hem de desteklemeyen çalışmaların varlığından söz etmek mümkündür. Ulu- Kalın (340) sosyal bilgiler 7. sınıf ders kitaplarında yürütmüş olduğu çalışmada genelleme yapılmadan farklı ve az sayıda Türk-İslam bilginine yer verildiği, verilen bilgilerin dönem, çalışma alanı, ortaya koyduğu ürün gibi herhangi bir kategori yapılmadan tanıtılmaya çalışıldığı saptanmıştır. Akay-Şahin ve Açıkalin (111-112) yürütmüş oldukları çalışmalarında ders kitaplarında yer alan kadınların erkeklere oranla daha az ele alındığı tespit etmişlerdir. Topçu ve Karatekin (2140) sosyal bilgiler ders kitaplarıyla ilgili yürütmüş oldukları çalışmalarında kitaplarda yer alan bilim insanlarının birçoğunun batı dünyası ve batı kökenli olduğu, sosyal bilimlerde çalışan bilim insanlarının ise genellikle Türk-İslam medeniyetine mensup olduklarını, bilim dünyasına çığır açıp katkıda bulunmuş birçok Türk-İslam bilim insanından söz edilmediği tespit etmişlerdir.

Elde edilen bulgu ve yorumlara göre ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihî mekânlar (camii, kale, saray, şehitlik, anıt, kervansaray, mağara, arkeolojik sit alanı vb.); genellikle Türk-İslam medeniyetinin ürünü olan eserlerden oluşmaktadır. Çok az da olsa batı medeniyetiyle ilgili tarihî mekânlara yer verildiği görülmektedir. Sınıf ve seviye arttıkça tarihî mekânlara yer verilme sıklığının da arttığı tespit edilmiştir. Alanyazında bu durumu destekleyen çalışmaların varlığından söz etmek mümkündür. Üztemur vd. (47) yürütmüş oldukları çalışmalarında "kültür ve miras" öğrenme alanında müze ve tarihî mekânların daha fazla yer aldığını, düzey ve sınıf seviyesi arttıkça tarihî mekân ve müzelerin yoğunluğunun arttığı tespit etmişlerdir Yeşilbursa (211) yürütmüş olduğu çalışmada ise sosyal bilgiler öğretiminde tarihî yerlerin-mekânların kullanımının öneminden bahsetmiş ve bunları kullanmanın tarih konuları daha zevkli ve öğretici hâle getireceğini vurgulamıştır.

Elde edilen bulgu ve yorumlara göre ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihî olaylar; Eski Çağlar'dan günümüze geniş bir yelpaze içinde sunulmaktadır. 4 ve 5. sınıfta görece daha az yoğunlukta bireylere sunulurken 6 ve 7. sınıflarda tarihî olayların bireylere sunumu daha sık ve yoğun bir hâl almaktadır. Genel hatlarıyla Türk-İslam merkezli olarak sunumu gerçekleşen tarihî olaylar Avrupa ve Dünya merkezli olarak Türk tarihiyle ilişkili olan konular ekseninde şekillendirilip bireylere sunulduğu görülmektedir. Alanyazında bu durumu destekleyen çalışmalar mevcuttur. Yalçın ve Akar (62) gerçekleştirdikleri çalışmalarında sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan Orta Asya ve Orta Doğu ile ilgili içerikleri belirlemiş ve bazı konuların hem Orta Asya hem de Orta Doğu ile ilgili olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca Orta Doğu'da yer alan ülkelerle tarihsel, kültürel, sosyal ve ticari bağın önemi üzerinde durmuşlardır. Hali (79-80) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada Hindistan'da kurulan Türk devletleri hakkında ders kitapların durumunu değerlendirmiş ve Hindistan'da kurulan devletler ile ilgili ders kitaplarında yetersizliklerin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Elde edilen bulgu ve yorumlara göre ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihî görseller (fotoğraf, gravür, temsili resim, minyatür, karikatür vb.); 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında eşit bir biçimde dağıldığı, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “El-Cezeri, Leonardo Da Vinci, Marie Curie ve Zihni Derin” ’in görsellerine vurgu yapıldığı, 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Çanakkale Şehitler Abidesi” ile ilgili görselin ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ise; “Mustafa Kemal Atatürk, Osmanlı Devleti’nde Savaş ve Sümer Çivi Yazısı” görsellerine vurgu yapıldığı görülmüştür. Tarih ile ilgili görsellerin sınıf ve düzey arttıkça bireylere sunumunda da bir artışın olduğu görülmüştür. Memişoğlu ve Karacabey (102-103) yapmış oldukları çalışmalarında ders kitaplarında görsel kullanımının eşit olarak dağıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca bu çalışmanın bulgularıyla uyumlu olarak görsellerin, 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında daha yoğun ve fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Acun (114) yapmış olduğu çalışmasında ise sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan görsellerin daha kaliteli ve öğrenciyi daha çok düşünmeye sevk edecek nitelikte olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Elde edilen bulgu ve yorumlara göre ilk ve ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihler (kronoloji bilgisi); 4., 5. ve 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında daha çok günümüze yakın tarihlerin yoğunluğu dikkat çekerken 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında daha karmaşık ve yoğun bir tarihin sunumundan bahsedildiği görülmektedir. Sınıf seviyesi ve düzeyi arttıkça eğitim ilkelerine uygun olarak tarihin sunumu da artmakta ve karmaşıklaşmaktadır. Pala (68) yapmış olduğu çalışmasında bireylerin tarihleri ve olayları anlama-bilme düzeylerinin sınıf seviyesine göre çeşitlilik gösterdiği, Eski Çağ konusuyla ilgili tarihlerin öğrenilmekte zorluk çekildiği, karmaşık geldiği ve önemli tarihî olayların bilindiği sonucuna ulaşmıştır. Şimşek (245) yürütmüş olduğu çalışmasında, bireylerin sınıf ve yaş düzeylerine arttıkça tarihleri kavrama düzeylerinin de arttığını tespit etmiştir. Bu durumda sosyal bilgiler ders kitaplarında sınıf ve yaş seviyesi arttıkça bireylere sunulan tarihlerin (kronoloji bilgisinin) artması sonucunu destekler niteliktedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda; sosyal bilgiler ders kitaplarında yoğun bir tarih sunumunun varlığından söz etmek mümkündür. Bu nedenle sosyal bilgilerin doğasına uygun olarak tarihin yoğunluğu azaltılıp diğer sosyal bilimlerin etkililiği artırılabilir. Özellikle 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler kitaplarında bireylere tarihlerin (kronoloji bilgisinin) sunulmasıyla ilgili kitaplar tekrardan revize edilebilir. Ayrıca öğretmenler ve öğretmen adaylarının sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihin sunumunun ne boyutta ve ne şekilde olduğuna dair çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acun, Ayşe. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel-Metin İlişkisi*. 2019. Uşak Ü, Yüksek lisans tezi.
- Akay-Şahin, Melis, ve Mehmet Açıklan. "Türkiye'deki Ortaöğretim Tarih ve Sosyal Bilimler Ders Kitaplarında Kadın Şahsiyetler." *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, c. 6, no. 1, 2023, ss. 92-122.
- Ata, Bahri. "Tarih Derslerinde Dokümanlarla Öğretim Yaklaşımı." *Türk Yurdu*, c. 22, no. 175, 2002, ss. 80-86.
- Baş, Bayram, ve İnan Yıldız, F. "İlkokul Türkçe Ders Kitaplarının Resim-Metin İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi." *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (28), 2014, ss. 139-151.
- Bektaş-Öztaşkın, Özlem, ve İbrahim Üngör. "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Eski Çağ Tarihi Konusu ve Bilincinin Bilimsel İçerik Bakımından Değerlendirilmesi." *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, c. 4, no. 3, 2013, ss. 1-26.
- Çar, Ahmet. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Gazete ve İnternet Haberlerinin İncelenmesi*. 2018. Aksaray Ü, Yüksek lisans tezi.
- Demircioğlu, İsmail. Hakkı, ve M. Ahmet Tokdemir. "Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik." *Değerler Eğitimi Dergisi*, c. 6, no. 15, 2008, ss. 69-88.
- Demircioğlu, İsmail. Hakkı. "Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'de Tarih Öğretiminin Genel Amaçlarının Karşılaştırmalı Bir Değerlendirmesi." *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 16, no. 2, 2006, ss. 133-146.
- Demircioğlu, İsmail. Hakkı. *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Anı Yayıncılık, 2010.
- Doğanay, Ahmet. "Sosyal Bilgiler Öğretimi". *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. PegemA Yayıncılık, 2004, ss. 16-44.
- Dolmaz, Mustafa, ve Özge Metin. The Place of History Subjects in The Social Studies Textbooks. *Turkish History Education Journal*, c. 10, no. 1, 2021, ss. 88-114.
- Ekinci-Çelikpazu, Esra, ve Elif Aktaş. "MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değer İletimi Açısından İncelenmesi." *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, 6 (2), 2011, ss. 413-424.
- Ertürk, Mustafa, ve Emre Güler. "5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Muğla İli Örneği)." *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, no. 8, 2017, ss. 64-76.
- Gülersoy, Ali. Ekber. "İdeal Ders Kitabı Arayışında Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi." *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, c. 2, no. 1, 2012, ss. 8-26.
- Güngör, Osman. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında (2017-2018 Dönemi) Hitit Tarihinin Tarih Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*. 2019. Burdur Mehmet Akif Ersoy Ü, Yüksek lisans tezi.
- Hali, Servet. "Ortaokul Sosyal Bilgiler ve Lise Tarih Ders Kitaplarında Hindistan'da Kurulan Türk Devletlerinin İşlenişi." *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (36), 2016, ss. 67-82.

- Karagözoğlu, Nazike. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi*, İksad Publications, 2020.
- Kılıç, Abdulrahman, ve Serdal Seven. *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. PegemA Yayıncılık, 2005.
- Kolaç, Emine. “İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi.” *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 16, no. 1, 2003, ss. 105-137.
- Köstüklü, Nuri. *Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretimi*. Sebat Matbaacılık, 2006.
- Kurt, Nagehan. *Tarihi Şahsiyetlerin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alma Durumlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. 2022. Aksaray Ü, Yüksek lisans tezi.
- Mazlum, Özge, ve Fehmi Soner Mazlum. “İlköğretim 4. Sınıf Ders Kitaplarının Görsel Tasarımına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi.” *Sanat Eğitimi Dergisi*, c. 4, no. 1, 2016, ss. 1-18.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). *Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı (9, 10 ve 11. Sınıflar)*, 2018, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*, 2023, Ankara.
- Memişoğlu, Hatice, ve İrem Karacabey. “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kullanım Durumunun İncelenmesi.” *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, c. 8, no. 65, 2021, ss. 92-105.
- Miles, Matthew. B., ve A. Micheal. Huberman. *Nitel Veri Analizi: Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap*. Çeviren Sadegül Akbaba-Altun ve Ali Ersoy, Pegem Akademi, 2015.
- Osmanoğlu, Ahmet Emin, ve Hüseyin Cantemür. “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Şahsiyetler.” *Ekev Akademi Dergisi*, no. 82, 2020, ss. 1-22.
- Önal, Hakan, ve Niyazi Kaya. “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4 ve 5. Sınıf) Değerlendirilmesi.” *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 9, no. 16, 2006, ss. 21-37.
- Özkan, Recep, ve Saliha Bulut-Tutkun. “İlköğretim Sosyal Alan Ders Kitaplarının Görsel Boyut ve İçerik Tutarlılığı Açısından İncelenmesi.” *The Journal Of Academic Social Science Studies*, no. 24, 2014, ss. 371-386.
- Özsezer, Mete, ve Ali Efdal Özkul. “Siyasi İktidarların Tarih Ders Kitaplarına Etkisi Bağlamında Kıbrıs Türk Toplumunda Yazılan Tarih Kitaplarının İncelenmesi (1974-2016).” *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, no. 45, 2019, ss. 143-165.
- Öztürk, Cemil. “Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış.” *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, Pegem Akademi, 2015, ss. 1-31.
- Pala, Fatih. *Sosyal Bilgiler Derslerinde Yer Alan Tarihleri Öğrenci Hatırlama Düzeyi ve Tarihlerin Öğretiminin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi*. 2015. Sakarya Ü, Yüksek lisans tezi.
- Şakar, Muhammed. *1938-2018 Yılları Arası İlkokul 4. Sınıf Tarih ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Orta Çağ Konularının Görsel Açısından İncelenmesi*. 2019. Giresun Ü, Yüksek lisans tezi.

- Şimşek, Ahmet. *İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi ve Öğretimi*. 2006. Gazi Ü, Doktora tezi.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB). *Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları*, 2023, Ankara.
- Topçu, Ersin, ve Kadir Karatekin. "Scientists in Social Sciences Textbooks." *Kastamonu Eğitim Dergisi*, c. 25, no. 6, 2017, ss. 2127-2152.
- Tural, Evren. *İlköğretim II. Basamak Fen Bilgisi Ders Kitaplarında Kullanılan Görsellerin Biçim ve İçerik Yönünden İncelenmesi*. 2007. Ondokuz Mayıs Ü, Yüksek lisans tezi.
- Ulu Kalın, Özlem. *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi*. 2007. Atatürk Ü, Yüksek lisans tezi.
- Ulu-Kalın, Özlem. "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Türk-İslam Bilginleri." *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, c. 12, no. 26, 2018, ss. 330-346.
- Üztemur, Servet, vd. "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Müzeler ve Tarihi Mekânlar: Bir Doküman Analizi." *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, c. 3, no. 1, 2021, ss. 40-55.
- Wach, Elise. *Learning About Qualitative Document Analysis*. Ids Practice Paper In Brief 13, 2013.
- Yalçın, Ali, ve Elif Alkar. "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ortadoğu ve Orta Asya Konularının İncelenmesi." *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 9, no. 1, 2023, ss. 47-66.
- Yeşilbursa, Cemil Cahit. "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Yerlerin Kullanımı." *Türklük Bilimi Araştırmaları*, no. 23, 2008, ss. 209-222.
- Yıldırım, Ali, ve Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, 2016.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.